

Лист 1

*В Англію, місіс Севіл;
із Санкт-Петербурга, 11 грудня 17—*

Ти будеш рада почути, що жодна біда не спіткала розпочату справу, щодо якої тебе діймали такі зловісні передчуття. Я прибув сюди вчора й поспішаю запевнити свою любу сестру, що в мене все гаразд і що я дедалі більше вірю в успіх моого задуму.

Тут, на значній відстані від Лондона, я походжаю вуличками Петербурга, й північний бриз виграє на моїх щоках, лоскоче нерви та сповнює мене втіхою. Чи зрозумілий тобі цей стан? Адже бриз, що прилетів із місцин, до яких я прямую, — провісник їхнього крижаного клімату. Словнені цим вітром надії, мрії мої стають усе палкішими, все яскравішими. Марно я переконую себе, що полюс — царство холоду й спустошення; в моїй уяві він завжди постає долиною краси й замілування. Там, Маргарет, сонце видно повсякчас, його широкий диск висить зовсім близько до горизонту й кидає навсібіч своє нескінченне сяйво. Кажуть, там — з твого дозволу, сестричко, я таки довірюся в цьому словам досвідчених штурманів — сніг і мороз позбавлені своєї влади; хтозна, може, нам

вдається доплисти цим спокійним океаном до країни, яка своїми дивами й красою перевершує будь-яке місце обжитої планети. Її багатства та особливості можуть виявитися зовсім нетиповими, адже в тій іще не віднайденій глушині, без сумніву, феноменальне розташування небесних тіл. Хіба не варто очікувати всього, чого завгодно, від країни вічного світла? Що, як мені пощастить відкрити дивовижну силу, яка притягує голку, або раз і назавжди узгодити незбагненні відхилення у тисячах астрономічних спостережень лише завдяки цій поїздці. Я задовольню свою пристрасну цікавість поглядом на ніким донині не бачену частину світу, пройду землями, на які ще ніколи не ступала людська нога. Ось що мене вабить, і цього достатньо, аби я забув про страх небезпеки або смерті й розпочав цю нелегку подорож з радістю, що сповнює дитину, коли вона разом із товаришами виrushає рідною річкою у маленькому човникові назустріч великим відкриттям. А втім, навіть якщо припустити, що всі ці сподівання безпідставні, ти не можеш заперечувати безмежної користі, яку я принесу всьому людству, всьому нашому поколінню, коли знайду шлях через полюс до тих країн, на подорож до яких досі доводилося витрачати багато місяців; або розгадаю таємницю магніту, бо, якщо це й можливо, то тільки у такій мандрівці, як моя.

Ці розмірковування відволікли мене від настрою, з яким я заходився писати цього листа, — від ентузіазму, що підносить мое охоплене радістю серце до небес, адже нічого не впливає на свідомість так заспокійливо, як поставлена ціль. Вона — те, на що душа спрямовує свій невидимий погляд. Ця експедиція була

моєю мрією, виплеканою ще з молодості. Я зачитувався звітами про різноманітні подорожі, які відбувалися з надією дістатися північної частини Тихого океану морями, що оточують полюс. Пригадуеш, як багато таких історій стояло на полицях у нашого любого дядька Тома. Я нехтував освітою, та читачем я був захопленим. Я вивчав ці томи вдень і вночі, і тим сильніше було моє дитяче розчарування, коли я дізнався, що, помираючи, батько змусив дядька заприсягтися, що той не дозволить мені займатися мореплавством.

Ці видіння потъмяніли, коли я вперше почув поезію, що зачарувала мою душу й підняла її над землею. Я став поетом і протягом одного року жив у раю, створеному моєю фантазією; мені уявлялося також, що колись я займатиму нішу в храмі, освяченому іменами Гомера та Шекспіра. Тобі добре відомо, наскільки я помилявся і як тяжко переживав своє розчарування. Але саме тоді я успадкував статок двоюрідного брата і думки мої полинули до того, що займало їх раніше.

Минуло шість років відтоді, як я задумав нинішню поїздку. І донині пригадую навіть ту годину, коли вирішив присвятити себе цій великій місії. Я почав загартовувати власне тіло. Супроводжував мисливців на китів у кількох експедиціях до Північного моря; добровільно переживав холод, голод, спрагу, безсоння; часто гарував удень тяжче, ніж звичайні моряки, а ночі присвячував вивченю математичних наук, медичної теорії та тих галузей фізичної науки, з яких морський авантюрист має найбільше практичної користі. Двічі я вербувався простим робітником на Гренландське китобійне судно і добре себе на

ньому зарекомендував. Мушу зізнатися, що відчув таки трохи гордості, коли капітан запропонував мені бути його помічником на судні й цілком щиро просив мене залишитися, настільки йому стали в пригоді мої вміння.

Отже, люба Маргарет, хіба я не заслужив тепер досягнення своєї великої мети? Мое життя могло б лишатися безтурботним і заможним, проте я зневажував будь-яким багатством на своєму шляху заради слави. О, чи почую я відповідь на свої питання, обнадійливу обіцянку! Моя рішучість і віданість справі непохитні; але мої надії коливаються, а дух часто пригнічується. Я лаштуюся в довгу й виснажливу подорож, яка вимагатиме від мене всіх моїх сил: мені доведеться не тільки підбадьорювати дух інших, а й зміцнювати власний, навіть без сторонньої підтримки.

Для подорожей Росією це найсприятливіший період. Швидко летять сани по снігу; їхній рух легкий, до того ж в них, на мою думку, набагато зручніше, ніж в англійських поштових каретах. Мороз не великий, якщо загорнутися в хутряну шубу — одяг, яким я вже розжився, бо існує велика різниця між походженням палубою й багатогодинним нерухомим сидінням, коли жодне розминання кінцівок не рятує від того, що кров буквально стигне в жилах. Натомість я не збираюся розпрощатися з життям десь по дорозі між Санкт-Петербургом і Архангельськом.

В останнє місто я вирушу за два або три тижні; і маю намір винайняти там корабель, що легко зробити, заплативши його власникові завдаток, а також взяти з собою стільки матросів, що знаються на ки-